

**ASPECTE PRIVIND MODIFICARILE DIN CODUL DE PROCEDURA
PENALA REALIZATE PRIN LEGEA 356/2006 ȘI PRIN O.U.G.60/2006**

ANCUȚA ELENA BĂLAN

Tendința firească a ultimilor ani este cea de a modifica legislația în cele mai diverse direcții, pentru a o face să corespundă transformărilor care se produc într-un ritm din ce în ce mai alert în societate. Domeniul procesului, în general, este unul dintre cele mai importante, pentru că asigură realizarea unei activități de bază: tragerea la răspundere a celor care încalcă regulile de conviețuire în societate. Procesul penal, în special, este un domeniu în care trebuie să fie acordată o atenție sporită modului în care sunt concepute normele legislative, întrucât, prin natura sa, are premisele unor mai mari abuzuri care se pot realiza împotriva persoanelor, atât în desfășurarea propriu-zisă a acestuia, cât și în momentele adiacente acestuia, adică actele premergătoare și executarea sancțiunilor. Întrucât s-a atras atenția de mult timp asupra imperfecțiunilor existente în legislația privind desfășurarea procesului penal, considerăm că modificările aduse prin legea 356/2006 din 21 iulie 2006¹ și OUG 60/2006² din 6 septembrie 2006 sunt binevenite. Totodată, atragem atenția asupra faptului că perfecționarea sistemului prin modificări legislative nu s-a încheiat.

În ceea ce privește recentele acte normative, sus-menționate, considerăm că modificările, de altfel de substanță, pe care le-au adus, ar putea fi împărțite în 3 categorii:

- I.** Modificări care au creat o stare total diferită sau chiar opusă față de situația de înaintea lor;
- II.** Modificări ce nu au adus schimbări majore, dar care au dat o alta nuanță unor instituții;
- III.** Modificări constând în precizări, retușuri, sau măsuri menite să crească operativitatea fazelor, etapelor și stadiilor procesuale.

În cele ce urmează, vom face o analiză a modificărilor din fiecare categorie care, prin importanța lor practică, au avut cel mai mare impact asupra desfășurării procesului penal. Nu ne propunem o tratare exhaustivă, ci doar punctarea celor mai importante modificări, cu accent pe semnificația acestora.

¹ Publicată în M.Of. nr. 677 din 7 august 2006.

² Publicată în M.Of. nr. 764 din 7 septembrie 2006.

I. Cu privire la prima categorie, vom analiza în primul rând modificările referitoare la plângerea prealabilă. Menționăm că aceasta instituție este importantă în procesul penal, mai ales pentru că realizează legătura cu o formă arhaică de justiție, în care cel lezat se plângea **direct** unei autorități careia toate persoanele dintr-o anumită comunitate i-au încredințat puterea „de a face dreptate”. Rolul celui care suferise de pe urma faptei săvârșite de „acuzat” era important, mergând până la a-l „iertă” pe făptuitor de la tragerea la răspundere, Specializarea instituțiilor care pot (re)stabilii ordinea într-un stat a diminuat considerabil rolul oamenilor care nu fac parte din sistem în realizarea efectivă a Justiției. De aceea, plângerea prealabilă, dincolo de importanța sa practică, de care vom vorbi ceva mai încolo, are și rolul de a păstra, mai mult în mod simbolic, imaginea unei persoane care reușește să „își faca dreptate” într-un cadru organizat, în sensul că, deși există o autoritate obiectivă care să analizeze fapta, această persoană lezată are prerogative destul de întinse în judecarea făptuitorului.

Conform ultimelor modificări, plângerea prealabilă nu mai poate fi introdusă direct la instanța de judecată, ci doar la organul de urmărire penală. Măsura se justifică, în primul rând prin efectul de decongestionare a activității instanțelor. Într-adevăr, pe rolul instanțelor judecătorești existau foarte multe procese declanșate la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Problema nu o reprezenta neapărat numărul acestor dosare, ci evoluția lor. Astfel, au existat foarte multe situații în care părțile, în cele din urmă, se împăcau, sau situații în care plângerea prealabilă era retrasă, chiar în cadrul dezbaterilor judiciare. Dar până la acel moment, al împăcării sau al retragerii plângerii prealabile, se audiau părțile, eventual martorii. De asemenea, nu puține au fost cazurile în care instanța a găsit că acuzațiile erau neîntemeiate și au dispus achitarea. Concluzia este că se putea găsi o rezolvare mai simplă acestor cazuri, fără să fie afectate alte procese.

În momentul de față, se consideră că în cursul urmăririi penale părțile au timp suficient să își clarifice situația și să își dea seama dacă vor/nu vor să se împace, sau dacă partea vătămată vrea/nu vrea să își retragă plângerea. Astfel, se preîntâmpină o încărcare inutilă a activității instanțelor.

Consider, de asemenea, că această modificare cu privire la plângerea prealabilă e în măsură să pună în discuție natura juridică a plângerii prealabile, în sensul de a o putea considera în continuare act de inculpare. Cred că, în cazul celor 8 infracțiuni pentru care plângerea prealabilă se adresa instanței, acea plângere prealabilă era, înainte de modificare, act de inculpare, adică un act prin

care se pune în mișcare acțiunea penală, act echivalent cu rechizitoriul³. În momentul de față, plângerea prealabilă nu mai are rolul de act de inculpare, în sensul de act care să declanșeze automat procedura de judecată. După introducerea plângerii prealabile, procurorul este cel care va trebui să se pronunțe asupra faptei pe care o reclama această plângere și care, după caz, va sesiza instanța sau va da o soluție de închidere a cauzei. Desigur, faptul că plângerea prealabilă nu mai este act de inculpare nu îi afectează caracterul de act special de sesizare, cu prerogative întinse acordate celui vătămat. Astfel, acesta poate în continuare, pe tot parcursul judecății, să își retragă plângerea sau să se împace cu făptuitorul. Astfel, se păstrează acea semnificație simbolică a plângerii prealabile, de contact cu o veche formă de realizare a justiției, de care vorbeam mai sus. De remarcat faptul că a fost abrogat art. 284¹, care prevedea că absența nejustificată, la 2 termene consecutive, a părții vătămate era asimilată cu o retragere a plângerii prealabile. Motivul este că se presupune că eventuala „lipsă de interes” ar fi putut fi constatată în cursul urmăririi penale, caz în care procurorul ar fi pus în vedere persoanei vătămate să-și retragă plângerea.

De fapt, s-a încercat, prin toate aceste modificări ale prevederilor privind plângerea prealabilă, să se dea un efect concret deplin, fără ca această instituție să producă întârzieri/situații nejustificate în activitatea de judecată în general.

O modificare ce a creat o situație opusă celei anterioare s-a realizat în materie de indivizibilitate și conexitate, cu referire la competența instanței care soluționează dosarele reunite, dacă instanțele sunt de categorii diferite. Astfel, anterior, dacă, în urma existenței vreunui caz de la art. 33-34, erau competente mai multe instanțe de categorii diferite, era competența instanța militară, dacă instanțele erau de același grad, și instanța militară corespunzătoare instanței civile superioare în grad, dacă instanța civilă era superioară.

În momentul de față, într-o asemenea situație, de indivizibilitate sau conexitate cu instanțe de categorii diferite, regulile sunt următoarele: dacă instanțele sunt de același grad, va fi competența instanța **civilă**, iar dacă instanțele sunt de grad diferit, și instanța militară este superioară, va fi competența instanța **civilă** egală în grad cu instanța militară superioară.

Observăm că, practic, se răstoarnă regulile de competență anterioare cu privire la indivizibilitate și conexitate și, de asemenea, avem o derogare de la regula generală de drept conform căreia specialul primează în raport cu generalul. Considerăm că măsura se justifică în primul rând din considerații

³ Facem precizarea că în doctrină au existat controverse în acest sens, considerându-se de unii autori că, în aceste cazuri, actul de inculpare ar fi fost încheierea instanței prin care reține judecarea cauzei.

practice. Astfel, se poate presupune că instanțele militare au un grad ridicat de specializare, ceea ce duce la posibilitatea ca ele să nu poată soluționa în condiții optime cazurile care sunt de competența instanțelor civile. Pe de alta parte, o instanță care e competentă să judece „în general” cauzele penale ar putea să analizeze și aspectele speciale, întrucât generalul include specialul. De altfel, aceasta modificare a intervenit în urma observării cazurilor practice, în care instanțele militare s-au dovedit prea „specializate” pentru a soluționa toate aspectele, de drept comun”.

O alta modificare importantă s-a realizat în reglementarea cazurilor de incompatibilitate. Practic, legea 356/2006 a introdus în articolele 46, 48 și 49 unele din cazurile de incompatibilitate prevăzute în art. 105 din legea 161/2003-*Legea privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției*⁴.

Astfel, art. 46 prevede, în urma modificării, că nu pot face parte din același complet de judecată judecătorii care sunt soți, rude sau afini între ei, până la gradul patru inclusiv. Până acum, se prevedea ca doar cei care sunt soți sau rude apropiate între ei nu pot face parte din același complet. Astfel, se încearcă limitarea suspiciunilor ce pot plana asupra imparțialității judecătorilor, din motive subiective. În același sens este și completarea art. 48 cu acele cazuri de incompatibilitate ce rezultă din posibilitatea ca, datorită legăturilor de rudenie sau intereselor pe care le are un judecător, să influențeze soluționarea procesului. De asemenea, s-a prevăzut, la lit. e a art. 48, o reglementare menită să înlăture o suspiciune care ar putea rezulta din interese de natură subiectivă ale judecătorului. Lit. e a art. 48 prevede în acest sens că e incompatibil a judeca o cauză judecătorul al cărui soț, ruda sau afin până la gradul patru inclusiv a efectuat acte de urmărire penală, a supravegheat urmărirea penală, a soluționat propunerea de arestare preventivă ori de prelungire a arestării preventive, în cursul urmăririi penale. Aceasta prevedere rezolvă controversa care a existat în teorie și practica privind incompatibilitatea judecătorului al cărui soț a participat la urmărirea penală sau a soluționat aceasta fază a procesului penal⁵.

Bineînțeles că practica a relevat și va releva situații în care imparțialitatea judecătorilor este pusă sub semnul întrebării, situații care nu au fost/nu sunt prevăzute expres în lege, întrucât aceasta, datorită gradului ridicat de generalitate, nu poate prevedea toate situațiile posibile. În acest caz, rămâne

⁴ Publicată în M.Of., P.I., nr 279 din 21 aprilie 2003.

⁵ D. Popescu, *Incompatibilitatea unui membru al completului de judecată al cărui soț a întocmit actul de trimitere în judecată în calitate de procuror*, R.R.D., nr 11/1985, p. 43-44.

practicienilor sa dea soluții, interpretând sensul legii conform rațiunilor de baza, de la care s-a pornit în elaborarea lor.

În materie de strămutare, modificările tind să limiteze excesul de subiectivism. Astfel, sunt prevăzute în mod expres situațiile ce pot genera necesitatea unei strămutări, asemănător modului în care Codul de Procedura Civila reglementează situațiile de strămutare. Art 55 prevede ca strămutarea poate fi dispusa în cazul în care imparțialitatea judecătorilor ar putea fi știrbită datorită împrejurărilor cauzei, dușmăniilor locale sau calității părților, ori când există pericolul de tulburare a ordinii publice, ori când una dintre părți are o ruda sau un afin pana la gradul patru inclusiv printre judecători, procurori, asistenții judiciari sau grefierii instanței. Înainte de legea 356/2006, se prevedea doar ca instanța va aprecia asupra motivelor de strămutare și va dispune strămutarea când va considera ca prin aceasta se asigura desfășurarea normală a procesului. E evident că, anterior modificării, erau favorizate aprecierile subiective ale judecătorilor, dar nu numai atât; prin lipsa unor categorii exprese, foarte mulți justițiabili erau încurajați să facă asemenea cereri de strămutare, aglomerându-se, de multe ori nejustificat, activitatea Înaltei Curți- singura autoritate care soluționează cererile de strămutare. Astfel, noile prevederi vin sa ajute și la buna „gestionare” a justiției, în sensul de activitate care trebuie sa își folosească toate resursele pentru a soluționa în mod eficient cauze care, în mod obiectiv, necesita o soluție din partea unui complet de judecată.

Altă modificare în materie de strămutare se refera la faptul ca, acum, cererea de strămutare făcută de Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu mai suspenda de drept judecarea cauzei. Suspendarea se poate dispune doar de către completul de judecata investit cu judecarea cererii de strămutare. Credem ca aceasta prevedere vine ca o aplicație a principiului că justiția trebuie sa fie egala pentru toți – chiar și atunci când se dezbate aspecte adiacente rezolvării propriu-zise a unei cauze.

De asemenea, examinarea cererii de strămutare se face acum în ședința publica, iar admiterea sau respingerea cererii se dispune prin încheiere motivata, spre deosebire de situația anterioară, când ședința de examinare a cererii era secretă, iar hotărârea de admitere/respingere nu era motivată. Subliniem încă o dată creșterea transparenței în domeniul strămutării.

În ceea ce privește materia probelor, legea 356/2006 a adus atât o serie de modificări, cat și o serie de precizări importante. De menționat faptul că, acum, art. 91¹ prevede că autorizarea pentru interceptarea și înregistrarea convorbirilor efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de

comunicare se va face de către **judcător**, și anume de **președintele instanței**, nu de către **instanța**, așa cum se prevedea anterior. Practic, dându-se competența de autorizare doar unui judecător se încearcă atât o responsabilizare sporită a judecătorilor, cât și o mai mare fluentă în acordarea autorizațiilor de interceptare. Mai mult, faptul că doar președintele instanței poate acorda aceasta autorizare subliniază importanța acesteia. Practic, interceptările aduc încălcări, în limite legale, ale unor drepturi fundamentale ale omului, prin urmare, persoanele care le dispun trebuie să prezinte cele mai înalte garanții de competență profesională.

Ca și motivație pentru acordarea autorizării, textul prevede acum că se poate acorda aceasta autorizare și în ipoteza în care cercetarea ar fi mult întârziată - se dă efect principiului operativității procesului penal.

De remarcat o prevedere introdusă în 2003 și completată în 2006, și anume cea privind posibilitatea persoanei vătămate de a cere autorizarea interceptării și înregistrării convorbirilor efectuate de aceasta. Legea 356 prevede, în plus, ca persoana vătămată poate cere autorizarea interceptării **indiferent de natura infracțiunii** ce formează obiectul cercetării, deci fără a se ține cont de prevederile art. 91², în care sunt prevăzute infracțiunile pentru care se poate acorda autorizarea interceptării și înregistrării⁶. Prevederea vine ca o reflectare a imaginii procesului penal, ca o activitate care, în esența sa, vine în slujba individului, chiar dacă, în marea majoritate a situațiilor, prerogativele de luare a deciziilor în procesul penal revin organelor abilitate în acest sens.

De asemenea, dorim să subliniem dispoziția art. 91⁶, alin 2, care, încă din 2003, a prevăzut faptul că înregistrările prezentate de părți pot servi ca mijloace de probă, dacă nu sunt interzise de lege. Aceste dispoziții au adus o reglementare care se dorea de mult timp, mai ales de către justițiabili. Desigur ca și interesul justiției, ca activitate obiectivă, are de câștigat dacă se administrează astfel de înregistrări aduse de părți, așa încât nu se justifica menținerea atitudinii ostile a legiuitorului față de acestea. Probabil că aceasta ostilitate pornea din nesiguranța privind autenticitatea sau exactitatea unor asemenea înregistrări, provenite de la părțile dintr-un proces, deci de la persoanele care, în mod clar, își configuraseră interesul în proces, într-un sens sau altul. Aceasta problema a fost rezolvată, în mod firesc, prevăzându-se posibilitatea expertizării unor asemenea mijloace de probă (alin. 1).

⁶ Aceste infracțiuni sunt: Infracțiunile contra siguranței naționale prevăzute de Codul Penal și de alte legi speciale, infracțiunile de trafic de stupefiante, trafic de arme, trafic de persoane, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede sau alte valori, infracțiunile prevăzute de legea 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, infracțiuni grave, altele decât cele menționate, precum și în cazul infracțiunilor care se săvârșesc prin mijloace de comunicare electronică (art. 91¹ C.P.P.).

Legea 356/2006 aduce în plus precizarea ca înregistrările pot fi efectuate de părți sau de alte persoane și ca acestea trebuie să privească propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terții. Credem ca textul ar trebui interpretat extensiv, în sensul ca aceste convorbiri nu trebuie să privească neapărat propriile convorbiri cu terții. Aceasta pentru ca, pe de o parte, pot fi utile unei cauze înregistrările unor convorbiri purtate de alte persoane decât părțile, iar pe de alta parte, e firesc să fie folosite, atunci când există, înregistrările unor convorbiri dintre părți. Insistăm în necesitatea verificării tuturor acestor înregistrări, pentru a se vedea dacă sunt sau nu autentice; în caz contrar ele constituie mijloace de proba ilegale, ce nu pot fi folosite în procesul penal (art. 64, alin 2 C.p.p.).

Remarcăm, de asemenea, efortul legislativ pentru a se putea da consistența confidențialității care trebuie să existe între avocat și clientul său⁷. Astfel, înregistrarea convorbirilor dintre avocat și partea pe care o reprezintă sau o asistă în proces nu poate fi folosită ca mijloc de probă decât dacă din cuprinsul acesteia rezultă date sau informații concludente și utile privind pregătirea sau săvârșirea de către avocat a unei infracțiuni, dintre cele prevăzute la alin 1 și 2 ale art. 91¹.

Importante modificări s-au adoptat și în ceea ce privește măsurile preventive. Instituția acestor măsuri este una destul de sensibilă, întrucât presupune încălcări care se aduc unor drepturi fundamentale ale omului - în special dreptul la libertate. De aceea, este greu să se găsească cea mai potrivită cale legislativă de a realiza aceste măsuri, astfel încât să nu se producă abuzuri. Pe de alta parte, o excesivă grijă a legiuitorului de a aduce încălcări cât mai puțin brutale ale drepturilor persoanei poate să ducă la încercări de a fraudă dispozițiile legale, venite din partea făptuitorilor. De ex., nu puține au fost cazurile în care, prevalându-se de dispoziția art. 139, mulți arestați invocau existența unor probleme medicale, mai mult sau mai puțin grave, pentru a li se revoca măsura arestării preventive. Erau create astfel și premisele unor posibile încercări de mituire a medicilor, pentru ca aceștia să ateste prezența unei boli, inexistentă în realitate. Pentru a se reduce riscul unor asemenea situații, O.U.G. 60/2006 a introdus art. 139¹, care prevede că, în cazul în care se constată, pe baza actelor medicale, că cel arestat preventiv suferă de o boală care nu poate fi

⁷ Menționăm în acest sens art. 33, alin 2, din Legea 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, conform căreia nu vor putea fi ascultate și înregistrate, cu nici un fel de mijloace tehnice, convorbirile telefonice ale avocatului și nici nu va putea fi interceptată și înregistrată corespondența sa cu caracter profesional, decât în condițiile și cu procedura, prevăzută de lege.

tratata în rețeaua medicala a Administrației Naționale a Penitenciarelor, administrația locului de deținere dispune efectuarea tratamentului **sub pază permanentă** în rețeaua medicală a Ministerului Sănătății Publice.

De remarcat, tot în materia măsurilor preventive, modificarea condițiilor și restricțiilor de acordare a liberării provizorii. Astfel, liberarea provizorie se poate acorda, în cazul infracțiunilor intenționate, atunci când pedeapsa închisorii nu depășește 18 ani, fata de 12 ani, cum era prevăzut anterior. Consideram ca aceasta ridicare a limitei de pedeapsă, care este de natura sa crească numărul cazurilor de liberare provizorie, trebuie sa atragă, în mod corespunzător, o creștere a conținutului și calității supravegheților ce trebuie exercitate în condițiile aplicării acestei masuri. Cu atât mai mult cu cat alin 2 al art. 160² nu mai prevede ca interdicție de acordare a liberării provizorii cazul când cel arestat este recidivist. Ca un efort în aceasta direcție, de întărire a măsurilor de supraveghere, O.U.G. 60/2006 prin alin. 3, 3¹, 3² ale art. 160², a sporit numărul măsurilor de supraveghere și le-a împărțit în doua categorii: o categorie conține masuri cu caracter general, care trebuie respectate de toți cei liberați provizoriu sub control judiciar, și o categorie de masuri pe care le-am putea numi „speciale”, în sensul ca pot fi dispuse doar în anumite situații, atunci când natura infracțiunii săvârșite și persoana infractorului impun acest lucru⁸. Credem ca aceasta împărțire a obligațiilor este de natura să conducă la o mai buna individualizare a măsurii liberării provizorii, în contextul în care, oricum, liberarea provizorie reprezintă o modalitate de garantare a libertății persoanei în procesul penal. Dintre masurile nou – introduse, menționăm: obligația ca cel liberat sa se prezinte la organul de politie desemnat cu supravegherea de către instanța, conform programului de supraveghere întocmit de organul de politie sau ori de cate ori este chemat (ceea ce presupune existenta unui **program de supraveghere**, ce nu exista anterior); obligația celui în cauza de a nu-și schimba locuința fără încuviințarea instanței (înainte trebuia doar sa comunice organului judiciar schimbarea locuinței); sa nu dețină, să nu folosească și sa nu poarte nici o categorie de arme; să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere; sa nu se deplaseze la anumite spectacole sportive sau culturale ori în orice alte locuri stabilite; sa nu se apropie de persoana vătămată, membrii familiei acesteia, persoana împreună cu care a comis fapta, martori, experți ori alte persoane, stabilite de instanță, și să nu comunice cu acestea, direct sau indirect; sa nu se afle în locuința persoanei vătămate.

⁸ Temerea că, aflat în libertate, învinuitul sau inculpatul ar putea săvârși și alte infracțiuni ori ar zadarnici aflarea adevărului este o condiție care nu trebuie sa aibă un caracter abstract, ci trebuie să rezulte din datele concrete cu privire la persoana învinuitului sau inculpatului. v. Grigore Theodoru, *Tratat de Drept Procesual Penal*, Ed. Hamangiu, 2007, p. 461.

Facem precizarea ca aceleași măsuri se aplică și în cazul liberării provizorii pe cauțiune.

O.U.G. 60/2006 a introdus procedura dării în urmărire, în condițiile în care, anterior acestor reglementări, nu exista nici o dispoziție expresă în materie de procedură penală care să organizeze această activitate. Practic, organele de poliție se ghidau după regulile generale care le guvernează acțiunile, având în vedere și dispozițiile legii de organizare și funcționare a Poliției Române, plus alte dispoziții normative⁹. Introducerea dispozițiilor de dare în urmărire a fost influențată și de accelerarea cooperării internaționale în domeniul procesului penal¹⁰. Practic, era necesar ca procedura internă să corespundă procedurilor internaționale, la care România deja este o participantă. Capitolul II¹ al Titlului IV al C.p.p. vine să elimine neconcordanța care se instalase între planul intern și cel extern de procedură penală.

Este de remarcat în reglementarea dării în urmărire claritatea prevederilor și organizarea acestora în planuri ușor de parcurs. De asemenea, observăm și importanța care se acordă acestei activități, care se dispune prin ordin de Inspectoratul General al Poliției Române și este desfășurată sub supravegherea unor procurori anume desemnați din cadrul parchetului de pe lângă Curtea de Apel în a cărui circumscripție se afla sediul instanței competente (cu excepția cazului în care competența e a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, când e competent să supravegheze activitatea un procuror din cadrul acestei structuri). Competența procurorilor din parchetele de pe lângă Curțile de Apel întărește legătura dintre procedura internă de dare în urmărire și procedurile de cooperare judiciară internațională, în care competența e, în principiu, a Procurorului General al parchetului de pe lângă Curtea de Apel.

Se evidențiază și prevederile menite să faciliteze găsirea celui aflat sub urmărire, și anume: interceptarea și înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicare; reținerea și predarea corespondentei și a obiectelor; percheziția; ridicarea de obiecte și înscrisuri; punerea sub supraveghere a conturilor bancare și a conturilor asimilate acestora. Procedura de interceptare și înregistrare a convorbirilor sau comunicărilor este cea generală, reglementată în art. 91¹ și următoarele C.p.p. Noutatea în ceea ce privește măsurile de aflare de informații privindu-l pe cel aflat sub urmărire este punerea sub supraveghere a conturilor bancare și a

⁹ Legea 364/2004 privind organizarea și funcționarea poliției judiciare (M. Of., nr. 869 din 23.09.2004).

¹⁰ Legea 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională (M.Of. nr. 594 din 1.07.2004).

conturilor asimilate acestora. Măsura se ia în vederea identificării, căutării, localizării și prinderii persoanelor date în urmărire.

Ca urmare a modificărilor din Codul Penal, privind introducerea răspunderii penale a persoanei juridice¹¹, C.p.p. a fost completat cu introducerea dispozițiilor privind procedura de tragere la răspundere penală a persoanei juridice-capitolul I¹ din Titlul IV, introdus prin Legea 356/2006. Procedura aceasta, în esența, urmează liniile obișnuite de procedura în cazul în care este vorba despre răspunderea unei persoane fizice, în cazul persoanei juridice fiind nevoie doar de o adaptare a acestora și, în plus, de o serie de prevederi în concordanță cu specificul situației. Astfel, s-a reglementat problema reprezentării persoanei juridice în procesul penal- realizată de reprezentantul sau legal sau de un mandatar, în cazul în care împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice s-a început urmărirea penală pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe.

Au fost instituite și măsuri preventive în cazul urmăririi sau judecării persoanei juridice. Acestea se pot dispune dacă există motive temeinice care justifică presupunerea rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și numai pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal. Remarcăm faptul că, în cazul persoanelor juridice, se specifică în mod clar faptul că măsurile preventive au, în primul rând, rolul de a asigura buna desfășurare a procesului penal- ceea ce ne face să credem, per a contrario, că dacă buna desfășurare a procesului nu este periclitată în vreun fel, nu se impune luarea unei măsuri preventive. Aceste măsuri, ce pot fi luate în cazul persoanei juridice, sunt: suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice; suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice; interzicerea unor operațiuni patrimoniale specifice, susceptibile de a antrena diminuarea semnificativă a activului patrimonial sau insolvență persoanei juridice; interzicerea de a încheia anumite acte juridice, stabilite de organul judiciar; interzicerea de a desfășura activități de natura celor în exercițiul sau cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea. Măsurile preventive se pot dispune pe o perioadă de maxim 60 zile, cu posibilitatea prelungirii, fiecare prelungire neputând depăși 60 zile. Întrucât nu se prevede o perioadă maximă de luare a măsurilor preventive, ca în cazul persoanei fizice, credem că intenția legiuitorului a fost de a nu institui o limită maximă a acestor măsuri, datorită naturii persoanei în cauză și a operațiunilor posibile ale acesteia. Nu

¹¹ Legea 278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal și a altor legi (M.Of. nr 601 din 12.07.2006).

credem că, în privința limitării în timp, ar trebui, prin analogie, sa se aplice regulile din cazul persoanei fizice¹², întrucât rațiunile măsurilor în cele 2 cazuri sunt diferite, la fel și drepturile care se restrâng. Astfel, în cazul persoanei fizice, se limitează un drept fundamental al omului, dreptul la libertate, în timp ce persoanei juridice i se restrânge un drept rezultat din îndeplinirea unor condiții și formalități impuse de lege, iar motivele interdicției unor drepturi ale persoanei juridice sunt susceptibile sa subziste cel puțin pana la finalizarea procesului.

Observam, tot în cadrul masurilor preventive ce pot fi luate împotriva persoanei juridice, posibilitatea de se dispune obligarea persoanei juridice la plata unei cauțiuni, în quantum de minim 5.000 lei, care sa garanteze respectarea masurilor preventive. Prin comparație, în cazul persoanei fizice, cauțiunea este o modalitate prin care se poate realiza liberarea provizorie, garantându-se astfel nu măsura preventivă propriu-zisă, din a cărei executare s-a dispus liberarea, ci executarea obligațiilor dispuse de organul judiciar pe perioada liberării.

II. O a doua categorie de modificări ale C.p.p. aduse prin Legea 356/2006 și O.U.G. 60/2006 e reprezentata de acele modificări care, fără a aduce schimbări majore sau esențiale în reglementarea unor instituții, au substanța și sunt de natura sa schimbe aspectul acestora.

Astfel, acum se dispune încetarea urmării penale, de către procuror, și în cazul în care se constată că este incident art. 10, pct. 1, lit i¹ (adică atunci când exista o cauza de nepedepsire prevăzuta de lege¹³). Până acum, doar instanța putea sa dea aplicare unui caz de nepedepsire. Aceasta soluție a legiuitorului rezulta tot din încercarea de a decongestiona activitatea instanțelor, lăsându-se în seama procurorului soluționarea acelor situații care nu fac absolut necesara o apreciere din partea instanței, ce prezintă garanții sporite de imparțialitate fata de procuror. Existenta unei cauze de nepedepsire este, în esență, o împrejurare obiectiva, astfel încât procurorul poate sa ii dea efect, atunci când o constata, fără a se aduce atingere principiului conform căruia justiția se înfăptuiește de instanțele de judecata (art. 126 din Constituție).

Art. 28¹ prevede ca, acum, Curțile de Apel judeca și infracțiunile contra siguranței naționale, prevăzute în legile speciale-anterior, aceste infracțiuni se

¹² De ex., în cazul persoanei fizice, durata maximă a arestării este de 180 zile în cursul urmării penale si de maxim jumătate din maximul special al pedepsei prevăzută pentru infracțiunea judecată, în cursul judecății, fără a se depăși un termen rezonabil.

¹³ Sunt cauze de nepedepsire: desistarea și împiedicarea producerii rezultatului, în caz de tentative (art. 22 C. Pen.), împiedicarea consumării infracțiunii, în caz de participație penală (art.30 C. Pen.), denunțarea faptei înainte de a fi descoperita (art. 167, 170, 255, 262 C. Pen.), tănuirea, favorizarea sau omisiunea denunțării pentru unele infracțiuni comise de soț sau de o ruda apropiata (art. 221, 234, 262 alin 2, 264 alin 4), retragerea în termen util a mărturie mincinoase (art. 260).

judecau la Tribunal, și doar infracțiunile contrasiguranței statului prevăzute în Codul Penal erau judecate la Curțile de Apel. Noile prevederi se justifică prin faptul că dau unitate acestui domeniu, al infracțiunilor contra siguranței naționale. Este firesc să fie judecate de aceeași instanță, ținând cont că au același obiect juridic general și aceeași gravitate.

În ceea ce privește măsura obligării de a nu părăsi țara sau localitatea, noile dispoziții prevăd că aceasta poate fi luată, în cursul urmăririi penale, atât de procuror, cât și de judecător. Considerăm că, la prima vedere, dispozițiile legii sunt de natură să creeze confuzie, întrucât nu se precizează exact când se ia de procuror și când se ia de judecător această măsură. Trebuie însă coroborat acest text cu ansamblul prevederilor cu referire la măsurile preventive. Astfel, dacă măsura obligării de a nu părăsi țara sau localitatea se ia direct, fără a se lua înainte o altă măsură preventivă, procurorul este cel care va dispune. Dacă se revocă o altă măsură preventivă (arestarea) și se înlocuiește cu măsura obligării de a nu părăsi localitatea sau țara, atunci aceasta din urma măsură se dispune de judecător, pentru că tot el este cel care dispune revocarea primei măsuri preventive.

Ca o măsură menită să asigure o mai mare operativitate în activitatea de judecată remarcăm abrogarea art. 333, care prevedea posibilitatea restituirii cauzei pentru a se completa urmărirea penală, și care putea fi efectuată în tot cursul judecății, dacă se constata că urmărirea penală nu era completă și că în fața instanței nu se putea face completarea decât cu mare întârziere. Aceste dispoziții au determinat, de multe ori, întârzieri foarte mari în desfășurarea procesului, care nu s-au justificat ulterior, în sensul că toate completările făcute nu au fost în măsură să elucideze aspectele cauzei mai mult decât s-ar fi elucidat în fața instanței. Astfel, abrogarea art. 333 credem că este o măsură binevenită, pentru a spori viteza de soluționare a cauzelor penale, dând posibilitatea ca procesele să fie soluționate într-un termen rezonabil.

Art 332, care prevede posibilitatea de restituire a cauzei pentru refacerea urmăririi penale, a fost modificat, adăugându-se noi cazuri în care se poate face această restituire. Astfel, acum se poate face restituirea cauzei când nu s-au respectat dispozițiile privitoare la: competența după materie sau după calitatea persoanei; sesizarea instanței; prezenta învinuitului sau a inculpatului; asistarea acestuia de către apărător. S-au păstrat și prevederile conform cărora se poate face restituirea cauzei pentru refacere și atunci când instanța constată, înainte de terminarea cercetării judecătorești, că în cauza supusă judecății s-a efectuat cercetarea penală de un alt organ decât cel competent, cu precizarea expresă a legii că nu se restituie cauza atunci când constatarea are loc după începerea dezbaterilor sau când instanța, în urma cercetării judecătorești,

schimbă încadrarea juridică a faptei într-o alta infracțiune, pentru care cercetarea penală ar fi revenit altui organ de cercetare.

Observăm că legiuitorul limitează în timp posibilitatea de a sesiza nerespectarea dispozițiilor legale și, în consecință, de a dispune restituirea, numai în acest ultim caz menționat. Cum în celelalte cazuri nu se prevede vreun termen, considerăm ca acestea ar putea fi sesizate oricând în cadrul procesului penal, dându-li-se efect. De altfel, aceste cazuri, nou introduse prin lg 356/2006, sunt cazuri de nulitate absoluta, care, conform art. 197, alin 2, pot fi invocate în orice stare a procesului și se iau în considerare chiar din oficiu. Precizăm ca instanțele au dezvoltat chiar înainte de modificare o practica în sensul restituirii pentru refacerea urmăririi penale, în cazul încălcării normelor de nulitate absoluta, bazându-se pe reglementările generale în domeniu.

Mai menționăm, în aceasta a doua categorie de modificări aduse C.p.p. în 2006, cea a art 379, în sensul ca, acum, instanța de apel, admițând apelul, va dispune rejudecarea cauzei de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată și¹⁴ în cazul în care este incident vreunul din cazurile de nulitate absolută, prevăzute în art. 197 alin 2, cu excepția cazului de necompetenta, când se dispune rejudecarea de către instanța competentă. Considerăm că aceste noi prevederi sunt de natură să sublinieze rolul instanței de apel ca instanța de control, care intervine pe fondul unei cauze doar atunci când s-a produs o neregula în ceea ce privește fondul. Atât timp cat se constata nerespectarea unor reguli de forma, menite sa garanteze desfășurarea în cele mai bune condiții a procesului, se considera că tot prima instanță poate să judece fondul, înlăturându-se de această dată neregulile de formă care au constituit motivele apelului. De altfel, instanțele, în mod constant, au dat soluția de restituire a cauzelor la instanțele ale căror hotărâri au fost desființate, în cazul încălcării normelor de nulitate absoluta, similar cu situația restituirii cauzei pentru refacerea urmăririi penale, prezentata mai sus.

Tot în legătura cu aceasta a doua categorie de modificări aduse C.p.p., menționăm că am folosit drept criteriu caracterul lor de prevederi menite sa îmbunătățească sistemul procesului penal, ele izvorând în special din observațiile asupra desfășurării concrete a proceselor.

¹⁴ Anterior modificărilor din 2006 , cf. art. 379 , alin 2, lit. b, se dispunea restituirea cauzei, spre rejudecare, primei instanțe, doar în următoarele cazuri: când se constată că judecarea cauzei la prima instanță a avut loc în lipsa unei părți nelegal citate sau care, legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanțe despre aceasta posibilitate.

III. În cea de a treia categorie am inclus acele precizări sau retușuri în privința unor instituții sau activități, menite să crească operativitatea diferitelor stadii procesuale.

Astfel, art. 322 prevede ca grefierul poate să facă și o prezentare succintă a actului de sesizare, nefiind necesar să îl citească în întregime. De altfel, nu se face decât să se dea expresie normativă unei situații ce se realizează în practică, pentru folosirea eficientă a timpului în cadrul unei ședințe de judecată.

În același sens menționăm și art. 296 și 323, conform cărora întrebările între părți se pun acum nemijlocit. Anterior, art. 296 prevedea ca întrebările se pun prin mijlocirea președintelui, care putea, eventual, să încuviințeze adresarea lor în mod direct. Practic, și aici se consacră o situație care deja există în practică, din aceleași motive de folosire eficientă a timpului și datorită necesității de a se desfășura ședințele de judecată într-o manieră firească. Pentru a nu se ajunge însă la adresarea unor întrebări confuze sau de o manieră intimidantă ori tendențioasă, se prevede ca judecătorul poate să respingă întrebările, dacă acestea nu sunt concludente și utile.

Art. 91 prevede ca procesul-verbal trebuie să cuprindă, ca indicații de timp și loc, nu doar data și locul unde este încheiat, ci și ora la care a început și ora la care s-a terminat încheierea procesului-verbal. Astfel, se consolidează caracterul proceselor-verbale de mijloace de probă, putându-se verifica mai exact împrejurările în care au fost întocmite, precum și persoanele care le-au întocmit.

Observăm că, pe ansamblu, modificările și completările aduse Codului de Procedură Penală prin lg. 356/2006 și O.U.G. 60/2006 sunt în sensul unei sporite coerențe și flexibilități în materia dreptului procesual penal. Totuși, subliniem necesitatea unor noi modificări și completări, care să adapteze și mai bine Codul la realitatea procesului penal. De exemplu, în materia măsurilor preventive, considerăm ca este necesară o reformulare a reglementărilor, care să capete o structură mai clară. Tot în ceea ce privește măsurile preventive, credem că ar fi necesară o anumită specializare a judecătorilor, datorită gradului ridicat de complexitate în domeniu. Nu în ultimul rând, credem că ar trebui redefinit rolul procurorului, pentru a se preciza mai clar unde se termina puterea de decizie a acestuia și unde începe cea a judecătorului.

Oricum, apreciem efortul legiuitorului de a îmbunătăți sistemul și așteptăm cu interes evoluția din viitor a normelor de Drept Procesual Penal.